

Supporting

Save the Children

Thailand Country Office

**လီၼ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤတတူၤ(Beyond Access):
ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဖၣ်အတၢ်လဲၤနီဖျိ
ဘၣ်ဃးဒီးကီၢ်ပယီၤထံကီၢ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့**

Aoife Dare
ပှၤဟ့ၣ်ကူၣ်တၢ်ဖိ
လၢယန့ၢ်အီၤရံၤ, ၂၀၁၅နီၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤဒီးအကဘျဲးပၤတဖၣ်

ပုၤအခိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤ.....	၃
တၢ်ကတိၤလၢညါ.....	၅
တၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိ.....	၆
တၢ်မၤအကျိၤအကျဲပိညါ.....	၇
ကျဲသနူလၢခွခါခဲအံၤ.....	၈
တၢ်အစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၢ်တဖၣ်.....	၉
တၢ်မၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်.....	၉
တၢ်တဖိးသဲးစးအကျိၤအကျဲ.....	၁၁
တၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးစး.....	၁၁
လံာ်အုၣ်သးအတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါ.....	၁၂
တၢ်အပူၤကလံၤ.....	၁၂
တၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ်.....	၁၄
တၢ်စူးကါကျိၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိနဲၣ်လိတၢ်.....	၁၄
လံာ်ညိၣ်သိၣ်ခိၣ်.....	၁၄
တၢ်ပာ်ဖျိၣ်ထီၣ်တၢ်တပူၤယီ.....	၁၆
တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ.....	၁၈
တၢ်မၤလိလံာ်လဲၢ်.....	၁၈
သးဂ့ၢ်ဝီပိညါ.....	၁၈
ကျိၣ်စ့.....	၁၉
တၢ်ဂ့ၢ်ကျၢၢ်တၢ်.....	၂၀

တၢ်ကရၢကရိလၢတၢ်ကွဲးဖျါအီၤအလံာ်ခဲၣ်ဖျါတဖၣ်

ADRA	Adventist Relief and Development Agency
DFAT	Department of Foreign Affairs and Trade
EU	European Union
GoUM	Government of the Union of Myanmar
JRS	Jesuit Refugee Service
KED	Karen Education Department
KNU	Karen National Union
KnED	Karenni Education Department
KRCEE	Karen Refugee Committee Education Entity
MoE	Ministry of Education
RTG	Royal Thai Government
TBC	The Border Consortium
TEO	Township Education Officer
UNHCR	United Nations High Commission for Refugees
ZOA	Zuid-Oost Azie Refugee Care

ပုၤအခိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤ

တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဲၤအံၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤအီၤလၢ Save the Children International (SCI) လၢအမ့ၢ်ခၢၣ်စးတဖၣ်လၢလီၤကဝီၤပုၤအပုၤမၤသကိးတၢ်ကရၢတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးသိးလၢကသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဖၣ်လၢအဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်နီၢ်နီၢ်ကီၢ်ကီၢ်ဘၣ်သးအတၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကီၢ်ပယီၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်မၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်တဘျီအံၤန့ၣ်ဟ့ၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤ ဘၣ်သးပုၤကိၣ်ဖိ(၈)ဂၤအတၢ်လဲၤခိဖျါတဖၣ်လၢအက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤဒီးထီၣ်တၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်ယုၣ်ဒီးပုၤကိၣ်ဖိ(၃)ဂၤလၢတန့ၣ်လီၤဘၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်ဒီးဘၣ်ထီၣ်တၢ်လၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဲၤအံၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ယုၣ်အီၤဒီးတၢ်ထၢဖိၣ်ပာ်ဖိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢတၢ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်လၢမိၢ်ပာ်(၆)ဂၤအအိၣ်ဒီးလၢတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤ၁၂ခါန့ၣ်လီၤ.

အဲၤအံၤကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်(GoUM)အကျဲသန့ဘၣ်သးဒီးတၢ်တူၢ်လိာ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဖၣ်လၢအကီၢ်ပုၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အဂီၢ်န့ၣ်, လိာ်ဘၣ်တဲလၢကိၣ်ဖိတဖၣ်ကဘၣ်န့ၣ်လီၤဒီးစးတဲတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်အတၢ်ဒီးစးတချုးလၢ တၢ်တူၢ်လိာ်အီၤလၢကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်အတၢ်ဒီးစးတဖၣ်မ့ၢ်တဲလံာ်ပယီၤ, လံာ်အဲၤကလံးဒီးလံာ်တၢ်ဒုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဂၤလၢလၢမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလဲၤထီၣ်တၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ပာ်ဖျါဝဲအလံာ်အုၣ်သးတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတဖၣ်လၢအကိၣ်လၢအပူၤကွၢ်တဖျါအအိၣ်ဒီးဆုၣ်နီၤဒီးစးတဲလၢတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်အတၢ်ဒီးစးအပူၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. အိၣ်ကိၣ်ဖိတဂၤလၢအမ့ၢ်ဖျါဝဲယဲၢ်တီၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ(မ့ၢ်တီၤဖျါကိၣ်), မၤလိာ်လၢကီၢ်ဆၢခံန့ၣ်, ဝဲဒီးက့ၤကဒါဆူကီၢ်ပယီၤဝဲလၢဖျါဝဲန့ၣ်, ကဘၣ်ဆုၣ်နီၤဒီးစးတဲလၢယုတီၤအတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ. ပုၤကိၣ်ဖိလၢအိၣ်ဖျါလၢကိၣ်တဲၣ်ကီၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအတၢ်ဂီၤခိၣ်(ID) မ့တမ့ၢ် လံာ်လဲၤတၢ်အုၣ်သးတအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်, မ့ၢ်တၢ်လၢ တလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်ဒီးကဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤအါထီၣ်ဆူညါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤအခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤအဂ့ၢ်ဖျါကိၣ်တဖၣ်

တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်

- တၢ်မၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်အတၢ်ဒီးစးတဘၣ်တၢ်မၤအီၤအိၣ်ဒီးအကျိၤကျဲပတီၢ်-ပုၤကိၣ်ဖိထဲသၢဂၤဇီၤလၢန့ၣ်လီၤဆုၣ်နီၤဘၣ်လၢတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးစးတဖၣ်အပူၤ-လၢပုၤသၢဂၤအကျိၤတဂၤန့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်ဒီးလၢအဂၤခံဂၤန့ၣ်ထီၣ်တၢ်လၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- လံာ်လဲၤတၢ်အုၣ်သးလၢတၢ်ကန့ၣ်လီၤဘၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဆီလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်.
- တၢ်ဟ့ၣ်ကိၣ်အဘူးအလဲန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢအဖိးသဲစးဒီးတဖိသဲစးအကျိၤကျဲတဖၣ်လၢတၢ်အိၣ်သးတနီၤနီၤအဖိခိၣ်-မိၢ်ပာ်တနီၤနီၤပာ်ဖျါထီၣ်လၢဘၣ်ဟ့ၣ်တဲတၢ်န့ၣ်လီၤကိၣ်အဘူးလဲၤဒ်အမ့ၢ်ကိၣ်အဘူးလဲၤလၢအတဖိးသဲစးအကျဲ.မိၢ်ပာ်တနီၤတလိာ်ဟ့ၣ်ကိၣ်အလဲနီၣ်တမံၤဘၣ်.
- တၢ်သူဝဲကျဲလၢတဖိသဲစးတဖၣ်လၢတၢ်ကန့ၣ်လီၤဘၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလၢဆိးဒီးနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲသ့ၣ်ညါသ့ၣ်ခိးလိာ်သးတဖၣ်.
- သရၣ်ကိၣ်ခိၣ်တဖၣ်သူဝဲဒ်အတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢကတူၢ်လိာ်မ့တမ့ၢ်တတူၢ်လိာ်ဝဲပုၤလၢကန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢအတၢ်တဖၣ်

- တၢ်စူးကါကျိာ်လၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်-ပုၤကိၣ်ဖိအါဂၤလၢအမၤလိတၢ်တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်တဲလၢတၢ်စူးကါပယီၤကျိာ်ဝဲလၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်အဆၢကတီၢ်.ပုၤကိၣ်ဖိခံဂၤပာ်ဖျါထီၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတဖၣ်.
- လံာ်ညိၣ်သိၣ်ခိၣ်-ပုၤကိၣ်ဖိအါဂၤထံၣ်ဘၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတဖၣ်လၢအတၢ်မၤဘၣ်လိာ်သးဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ခိၣ်အသိ.

တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ

- ပုၤကွၢ်ဖိလၢအမၤလိတၢ်ဖဲအံၤတဖၣ်တမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤလိဘၣ်လံာ်လၢတၢ်ပညိၣ်ပာ်ပနီၣ်အိၤတကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤမ့ၢ်တမ့ၢ်သးဂ့ၢ်ဝီပိညါအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ,ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤတဖၣ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒ်အံၤတကလုာ်ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၤ.
- မိၢ်ပာ်ခဲန့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်လၢဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တစးတစးလၢကွၢ်လၢအဖိတၢ်န့ၣ်လီၤကွၢ်အဂီၢ်.
- တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိလီၤဆိတဖၣ်လၢတလိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အဘူးအလဲဘၣ်ဒီးမိၢ်ပာ်တန့ၣ်လၢတဘၣ်ဟ့ၣ်အဖိန့ၣ်လီၤကွၢ်အဘူးလဲမ့ၢ်တမ့ၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤဟ့ၣ်သးတဖၣ်မ့ၢ်လၢအဟဲလၢဒဲကဝီၤအယံၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

- ကျဲသန့လၢတၢ်ကတူၢ်လိာ်တၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်တဖၣ်,ယုာ်ဒီးလံာ်လဲၣ်တၢ်အုၣ်သးလီၤတၢ်လီၤဆဲးမနုၤတဖၣ်လၢတၢ်ကလိၣ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်မၤလိတၢ်လီၤဆဲးအိၤဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ(Myanmar MOE)န့ၣ်လီၤ.တုၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးလဲန့ၣ်,တၢ်ကဘၣ်ရၤလီၤအိၤသကုၤဆးဒးဆူပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအမိၢ်ပာ်,ဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးကွၢ်ဖိတဖၣ်လၢအဟဲလၢဒဲကဝီၤအယံၤလၢကက့ၤကဒါက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤတဖၣ်အဆိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိတဖၣ်,လီၤဆိဒ်တၢ်ပုၤလၢအဟဲလၢဒဲသးလၢကဆုၣ်နီၤလၢတၢ်ကန့ၣ်လီၤဘၣ်ဖှိၣ်စိမိၢ်အတၢ်ဒီးစးဖးဒိၣ်န့ၣ်,ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်အါထီၣ်ဘၣ်သးကီၢ်ပယီၤအလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်(လီၤဆိဒ်တၢ်လၢအမ့ၢ်လံာ်ပယီၤ)တချုးလၢအဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအယံၤ.
- တၢ်ခါၣ်သးဒီးတၢ်ထီၣ်အကွၢ်ဖိတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကထီၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ပယီၤကျိၣ်အတၢ်မၤလိတဖၣ်.
- တၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်လူၤယုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဆူညါအါထီၣ်ဒ်သိးလၢတၢ်ကဆၢတဲာ်ဝဲလၢပုၤကွၢ်ဖိတဖၣ်ကမၤလိသကိးယုာ်ကျိၣ်တခါယီၤလၢကွၢ်အပူၤဒ်လဲၣ်.
- တၢ်ကဘၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးဆူၣ်ဆူၣ်လၢသးတဖျါၣ်ယီၤယူၤလၢကကတဲာ်ကတီၤကွၢ်ဖိတဖၣ်လၢအိၣ်လၢကီၢ်ဆၢခံကပၤလၢာ်လၢအတၢ်န့ၣ်လီၤဟံၣ်ဖိၣ်လိာ်သးတပူၤယီၤအဂီၢ်,လီၤဆိဒ်တၢ်လၢအဘၣ်သးဒီးတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်ပာ်လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤအတၢ်လဲၤခိဖျိဒီးအတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်ခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤလီၤလိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢဒဲကဝီၤအကွၢ်**A**ကွၢ်သရၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအကွၢ်**A**ကွၢ်သရၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကဲဘျုးကဲဖှိၣ်သ့ဝဲ.တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်သးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်အကျိၤကျဲလၢခံခိပၤလၢာ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤလီၤအိၤလဲၣ်ထီၣ်အါထီၣ်အိၤဆူဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမျါကရၤအပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အကျိၤလၢကီၢ်ဆၢခံကပၤလၢာ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၤယုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အါထီၣ်ဒ်သိးလၢတၢ်ကန့ၣ်ပာ်တၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်နီၢ်ဘၣ်သးတၢ်လိၣ်ဘၣ်သးဂ့ၢ်ဝီပိညါအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အဂီၢ်.
- ကီၢ်ပယီၤအကွၢ်သရၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤတၢ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အတၢ်သိၣ်လိလၢကကတဲာ်ကတီၤအဝဲသ့ၣ်လၢကထုးစုန့ၣ်ကျဲပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိအတၢ်န့ၣ်လီၤဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ်သးတပူၤယီၤအတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲယုာ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကွၢ်ဖိတဖၣ်,တနီၤန့ၣ်တမၤယုာ်သကိးတၢ်,ထံၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိလံာ်လဲၣ်အတၢ်တၢ်တဖၣ်ဒီး**A**မ့ၢ်တမ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်သးဂ့ၢ်ဝီပိညါအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

Save the Children International (SCI)ဒီးအပူၤမၤသကိးတၢ်ကရၢတဖၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်လံာ်ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢကိၣ်ကိၣ်တၢ်ဒီးကိၣ်ပယီၤအကိၣ်ဆၢစးထီၣ်လၢ ၂၀၁၁န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.ခိဖျိလၢကိၣ်ပယီၤအထံရှၢ်ကိၣ်သဲးတၢ်ဆိတလဲတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်တယံၣ်ဒီးဘၣ်လၢကိၣ်ပယီၤအပူၤအယီၤ.တၢ်ဆိကမိၣ်လၢတၢ်ကသုးကျဲၤတၢ်ဆၢက့ၤပုၤလၢအသးအိၣ်က့ၤကဒါက့ၤဝဲတဖၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ်သးကသုးဝဲလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်အဖျၢၣ်တုၤဆူအဂီၢ်မးအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ,တၢ်ကတိၣ်ကတိၤတၢ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲအတၢ်က့ၤကဒါက့ၤအဂီၢ်ဒီးတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်မၤန့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အစၢၤလၢအခိၣ်ယံၣ်ကၢမိးတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်တၢ်လၢအရူၤဒိၣ်ဝဲတခါန့ၣ်လီၤ.တၢ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤလၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤန့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အစၢၤလၢအခိၣ်ယံၣ်ကၢမိးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ထုးစ့န့ၣ်ကျဲၤပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိလၢအကလးတဖၣ်အတၢ်က့ၤကဒါက့ၤဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤပုၤသုၣ်သကိးလၢကိၣ်ပယီၤအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤကျဲၤအပူၤ,လၢအဝဲသ့ၣ်ယုထၢလၢကက့ၤဝဲဆူတၢ်လီၤတဖၣ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအိၣ်ဝဲအလီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.^၁

တၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိပုၤဂၤက့ၤကဒါက့ၤဆူကိၣ်ပယီၤအပူၤသန့က့ၤတၢ်ဒုးတယံၣ်ဝဲလၢစးထီၣ်လၢကိၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤထဲလၢတန့ၣ်အံၤ(၂၀၁၄A၂၀၁၅န့ၣ်)အပူၤန့ၣ်,ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိအိၣ်ဝဲ(၄၈)ဂၤလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.^၂တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တဘျီအံၤန့ၣ်အတၢ်တိၢ်ပၢ်မ့ၢ်ဝဲဒ်သိးလၢတၢ်ကနၢ်ပၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်သးနီၢ်နီၢ်ကိၣ်ကိၣ်ဘၣ်သးအတၢ်က့ၤန့ၣ်လီၤမၤလိဘၣ်တၢ်လၢကိၣ်ပယီၤအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ကျိၤကျဲၤပတီၢ်အပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်သ့ဝဲကညီကိၣ်စဲၣ်ဒီးကရၢၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်အလီၤတခါအသိးဒီးတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်နၢ်ပၢ်တၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်လၢတၢ်သံကွၢ်လၢတၢ်ဖိလၢတဖၣ်အသိး.

- ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကိၣ်ပဒိၣ်အကိၣ်လၢကညီကိၣ်စဲၣ်ဒီးကရၢၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်ဒ်လဲၣ်.
- ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိတဖၣ်လၢအထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်တၢ်ဒီးအိၣ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်.
- တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤမနုၤတဖၣ်လၢအမၤန့ၢ်ဘၣ်ဝဲမ့ၢ်တၢ်မၤအကြးမၤန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ,လၢကမၤဝဲအတၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လဲၣ်.

တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအဝဲအံၤန့ၣ်အဆိကတၢ်ပၢ်ဖျါဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကဲထီၣ်သးအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိခဲလၢၢ်အဂ့ၢ်ဖျၢၣ်ကိၣ်ဖိတချုးလၢတၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤဒီးကိၣ်ပဒိၣ်အကျဲၤသန့လၢတၢ်တူၢ်လိာ်ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်တၢ်ပိၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်အစၢၤတဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးအတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤလၢတၢ်မၤအိၣ်သ့ဝဲတဖၣ်လၢဆူမဲၣ်ညါအပတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

^၁ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအဖိခိၣ်.တမ့ၢ်ထဲလၢတၢ်ယုထၢထံကိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တမ့ၢ်စီၤဘၣ်.အဒိ,ဘၣ်သးဒီးတၢ်မၤလိသီခါအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤကျဲၤလၢကိၣ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်ဘၣ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဂ့ၢ်လၢကဘၣ်ပၢ်ယုၣ်ဝဲလၢၢ်ခဲဆူန့ၣ်လီၤ.အါန့ၣ်အန့ၣ်,လီၢ်ကဝီၤတဖၣ်လၢအဆိၣ်ကညီကိၣ်စဲၣ်အပူၤလၢ KNUအတၢ်ပၢ်ဖိလၢတဖၣ်န့ၣ်,ပုၤကိၣ်ဖိတဖၣ်ထီၣ်ဝဲKEDအကိၣ်တဖၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်မ့ၢ်လၢကရၢၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲၣ်အပူၤလၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျိၤအလီၤန့ၣ်,ပုၤတဝၢအကိၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်သဝီအကိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးလၢတဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအိၣ်လၢကိၣ်ပဒိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

^၂တၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်လၢ-KRCEE/KnED တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အနီၣ်ဂံၢ်

တၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိာ်

စးထီၣ်လၢ၁၉၈၀န့ၣ်ထီၣ်သီသီန့ၣ်, ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်ဘၣ်ယုၤယီၤဝဲဆူကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်အပူၤလၢကယုၤပူၤဖျဲးအသးလၢတၢ်ဒုးလိာ်ယၤလိာ်သးအတၢ်ဘၣ်ကံၣ်ဂုၢ်လိာ်သးတဖၣ်ဒီးတၢ်မၤအၢမၤနးပုၤဟီၣ်ခိမိခိးယၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အခဲအံၤန့ၣ်, ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအနီၣ်ဂံၢ်ကအိၣ်ဝဲ ၁၁၃,၀၀၀ ဂၤ^၉ ယၢ်ယၢ်လၢအိၣ်ဆိးဝဲလၢတၢ်အိၣ်ကတုၤတဖၣ်တလီၢ်ခွဲဖျါအပူၤ(ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကဝီၤတဖၣ်) လၢကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအကီၢ်ဆၢဒီးတတနီၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ထံးကီၢ်ပဒိၣ်(RTG)စးထီၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တဖၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤခွဲဖျါအပူၤ လၢကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအကီၢ်ဆၢ ဝဲ ၁၉၉၆န့ၣ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ. အခဲအံၤန့ၣ်ကညီဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကမံးတံၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်မၤမုၢ်ကျါ(KRCEE)ဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်ဆူဒဲကဝီၤခွဲဖျါလၢအမုၢ် ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်အါဝဲအဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤ ဒီးကရူၣ်န့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျါ(KnED)ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်ဆူဒဲကဝီၤခွဲဖျါလၢအမုၢ်ပုၤကရူၣ်န့ၣ်အနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်အါဝဲအဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤကီၢ်မိအနီၣ်ဂံၢ်ကအိၣ်ဝဲ ၃,၃၀၀၀ဂၤယၢ်ယၢ်လၢဘၣ်တၢ်သိၣ်လိအီၤလၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကီၢ် ၈၇ ဖျါအပူၤလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအဲဒဲကဝီၤ ခွဲဖျါဒီးတတီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.^{၁၀}

ထံၣ်ကီၢ်သးအတၢ်အိၣ်သးလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤဆိတလဲဝဲဒီးတၢ်ဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျါလၢတၢ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအါမးလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် (GoUM) ဒီးကလုာ်န့ၣ်အသးကရူၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤဒ်အမုၢ်ကညီဒီးကလုာ်စၢၤဖိၣ်ကရၢ(KNU), လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်လၢတဖၣ် လၢတၢ်ကဆၢကုၤပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲမိ လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်အကီၢ်ဆၢ တဖၣ်အပူၤလၢအတၢ်သးအိၣ်ကုၤကဒါဆူအကီၢ်လၢကဲထီၣ်သးသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, Save the Children International (SCI) အတၢ်တိာ်ဟံးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢကနဲၣ်ကျဲပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢအမုၢ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်မၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ လၢအခိၣ်ယံၣ်ကၢခိးဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲမိလၢအသးအိၣ်ကုၤကဒါကုၤဝဲဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖုၣ်အကတီၢ်တုၤယီၤဆူတၢ်ဆၢကတီၢ်အဂီၢ်မးကတီၢ်အဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤဆူဒဲကဝီၤဖိတဖၣ်အပူၤလၢ KRCEE ဒီး KnED န့ၣ်မုၢ်တၢ်လၢအလီၤဆိဝဲဒီးတလဲၤဘၣ်လိာ်အသးဒီးကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤကျဲပတီၢ် ဒီးကီၢ်ပယီၤအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤကျဲပတီၢ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဆိလိာ်သးအခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤမုၢ်ဝဲလံာ်မိၢ်ပုၤလၢတၢ်သိၣ်လိအီၤတဖၣ်လီၤဆိလိာ်သး, တၢ်စူးကါကျိၣ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိတဖၣ် လီၤဆိလိာ်သးဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢတၢ်ပိာ်ထွဲမၤအီၤတဖၣ်လီၤဆိလိာ်သးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, မုၢ်ဝဲတၢ်တၢ်တခါလၢတၢ်ကမၤအီၤတုၤအကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအခိၣ်ယံၣ်ကၢခိးဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်, ဒ်သိးလၢတၢ်ကသ့ၣ်ညါဟံးပနီၣ် ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကီၢ်ဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးတၢ်တဖၣ် လၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ (MoE), ဒ်သိးလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲမိသ့ၣ်တဖၣ်ဆိတလဲၤလိာ်အသးသ့ဝဲလၢ အန့ၣ်လီၤဘၣ်ဝဲဆူထံးကီၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢပုၤအါဂၤတုၤလိာ်အီၤဝဲလၢအကုၤကဒါကုၤဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဝဲလၢပုၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်အကရၢတဖၣ်, UNHCRဒီးကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ပဒိၣ် (RTG)တဖၣ်အါၣ်လီၤတုၤလိာ်ဝဲလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်တမုၢ်တၢ်လၢအတီၤစၢၤမၤစၢၤတၢ်လၢတၢ်ကစးထီၣ်ရဲၣ်ကျဲတၢ်ဆၢကုၤပုၤဆူအကီၢ်ဒီးဘၣ်.အခဲအံၤတၢ်အိၣ်သးအနီၣ်နီၢ်ကီၢ်ကီၣ်န့ၣ်ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲမိတနီၤစးထီၣ်ကုၤလီၤကဒါကုၤဝဲဆူကီၢ်ပယီၤ

^၉ဘၣ်တၢ်ဆိတလဲမၤဘၣ်လိာ်ကုၤအီၤလၢToR

^{၁၀}တၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢ- <http://www.theborderconsortium.org/media/54370/2014-09-sep-map-tbc-unhcr.pdf>

^{၁၁}Save the Children. 2014. *Refugee Teacher Profile and Professional Development Needs*. လံာ်ဟံးဖျါလၢတၢ်တထုးထီၣ်ရၢလီၤဒီးဘၣ်

အပူနဲ့လီ.တၢ်က့ၤလီၤဒၣ်အတၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်ညိၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်လၢတၢ်က့ၤအိၣ်အီၤလီၤစီၤလီၤထီၣ်န့ၣ်ဘၣ်,အါတၢ်က့ၤတၢ်ဆိကမိၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်တၢ်က့ၤ“ကွၢ်ဒီးထံၣ်တၢ်အိၣ်သး”အတၢ်က့ၤအိၣ်သကိးတၢ်^၆တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲလၢအဆိကမိၣ်ဝဲလၢကက့ၤလီၤဝဲတဖၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢအက့ၤလီၤလံဝဲလၢကက့ၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်သးလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်, အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီအါမး, ပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ် သ့အခွဲးယၢ်^၇န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးအဖိအသးန့ၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ထီၣ်ကိအဆၢကတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်, အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီအခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပၢ်မ့ၢ်ဝဲဒ်သီးလၢ မ့ၢ်အဖိတဖၣ်ကန့ၣ်လီၤဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့အခွဲးယၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ခါ, မ့ၢ်အဖိတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်တူၢ်လိာ်အီၤလၢ ထံကိၢ်အတၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်လၢပုၤအါဂၤတူၢ်လိာ်အီၤတဖၣ်အပူၤစ့ၢ်ခါ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်အပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲအတၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ကတူၢ်လိာ်ပၣ်နီၣ်အီၤဝဲလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲအခါစ့ၢ်ခါ. ဝဲလၢတၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်စံၣ်ယဲၤဝဲယဲၤလၢအကဲထီၣ်အသးနီၢ်နီၢ်ကိၢ်ကိၢ်အဂ့ၢ်(လၢအဂ့ၢ်ဒီးတဂ့ၢ်ခံခါလၢ)လၢအဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်အီၤလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်လဲၤခီဖျိတဖၣ်ဘၣ်ယးအတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးလၢကန့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူထံကိၢ်အတၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့တဖၣ်လၢကညိကိၢ်စံၣ်ဒီးကရၢၣ်န့ၣ်ကိၢ် စံၣ်အပူၤတဖၣ်န့ၣ်, တဘၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အီၤဘၣ်, တုၤလၢအခဲအံၤတၢ်မၤတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်အံၤန့ၣ်, ဂ့ၢ်ကျဲးစးဒ် သီးလၢကပၢ်ဖျိမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အုၣ်ကိၤတဖၣ်တမံၤဂ့ၢ်တမံၤဂ့ၢ်လၢအကျိၤကျဲးဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ဂ့ၢ်အဝဲအံၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်မ့ၢ်လၢဝဲလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအိၣ်ဝဲလၢလံာ်ပၢ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤ, မ့ၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤဝဲထဲလၢတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤသန့က ကမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤစၢၤဝဲထဲဂ့ၢ်ကိၢ်ဂၤအတၢ်ကရၢကရိဒီးလီၢ်ကဝီၤပူၤတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢအမၤတၢ်လၢကိၢ်ကိၢ်တၢ်တၢ်ဒီးကိၢ်ပယီၤအကိၢ်ဆၢတဖၣ်ဒ်သီးလၢကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်မၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့လၢအခိၣ်ယံာ်ကၢခိးဝဲလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိသ့ၣ်ဒီးသးစၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအကျိၤကျဲးပိညါ

တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သီးကဒုးသ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဝဲလၢတၢ်မၤတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တစးတစးဂ့ၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်တမၤဘၣ်တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်လၢအပူၤကွံာ်နီၣ်တဘျီဘၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်လၢအလၢဝဲပုၤဝဲ, မ့မ့ၢ်တခီအဟ့ၣ်မၤစၢၤဝဲတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်အကျိၤတနီၤလၢအမ့ၢ်ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိၢ်ဖိတဖၣ်လၢအက့ၤန့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူထံကိၢ်ပယီၤအတၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့တၢ်မၤတဖၣ်အပူၤ မ့တမ့ၢ် ဂ့ၢ်ကျဲးစးလၢကန့ၣ်လီၤဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကိၢ်ပယီၤအတၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ်နီၢ်နီၢ်ကိၢ်ကိၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အက့ၢ်ဂီၤအိၣ်အဆံးအဒီးတၢ်ယုထၢတၢ်

ပုၤကိၢ်ဖိလၢအဟးထီၣ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်တဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်မၤအီၤအကျိၤကျဲးလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမျၢၢ်တၢ်က့ၣ်ဘၣ်က့ၣ်သ့ကရၢတဖၣ်, ကမျၢၢ်သဘူကရၢတဖၣ် မ့တမ့ၢ် UNHCR လၢကိၢ်ဆၢခံ ကပၤလၢာ်န့ၣ်ဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, တၢ်ယုထၢပုၤလၢတၢ်ပညိၣ်ပၣ်နီၣ်အီၤအဂီၢ်အကျဲ (purposive sampling)ဒီးတၢ်စူးကါတၢ်ဘျးစဲလိာ်သးအကျဲ (snowball sampling)န့ၣ်ဘၣ်တၢ်စူးကါအီၤဒ်သီးလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၢ်ပုၤကိၢ်ဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤဒီးအဟံၣ်ဖိဖိတဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.ပုၤကိၢ်ဖိပၢ်ဖျိခဲလၢာ်၁၁ဂၤ(ပိာ်မုာ်၇ဂၤ,ပိာ်ခွါ၄ဂၤ -၇ ဂၤလၢ တီၤထီဒီးတီၤခါသးကိၢ်, ၅ဂၤလၢတီၤဖျၢၣ်ကိၢ်)ဒီးမိၢ်ပၢ်ဖိဂၤ(ပိာ်မုာ်၅ဂၤဒီးပိာ်ခွါတဂၤ)ဆီလီၤပၢ်လီၤအလီၢ်အကျဲန့ၣ် ဒီးဘၣ်တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအီၤတၢ်လၢတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဘျီအီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပၢ် ၁၂ဂၤအတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်တဖၣ် (ပုၤ၇ဂၤလၢအိၣ်လၢကရၢၣ်န့ၣ်ကိၢ်စံၣ်အပူၤဒီး ၅ဂၤလၢအိၣ်လၢကညိကိၢ်စံၣ်အပူၤ) မၤဝဲတၢ်လၢတၢ်ကပၢ်ဖျိခါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဘၣ်ကွၢ်

^၆ ထံၣ်ဘၣ်စံၣ်. ၂၀၁၄.တၢ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲစံးကတိၤဝဲ....တၢ်ထီၣ်သ့တြီၤပုၤက့ၤကဒါက့ၤတစီၢ်တလီၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ပၢ်ဖျါအီၤလၢ “တၢ်လၢပုၤသဝီဖိစံးကတိၤဝဲ....”အပူၤန့ၣ်အိၣ်လၢ <http://www.theborderconsortium.org/news/what-refugees-say/>
^၇ Ibid

ဆာဉ်မဲာ်တၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်လၢအဘၣ်ဃး ဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိအတၢ်က့ၤကဒါက့ၤ ဒီးအတၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူ ကိၣ်ပယီၤအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထၢဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဒီးတၢ်ဝဲာ်ထံနီၤဖးအီၤ

ပုၤထၢဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်ဝဲခဲဖု, ပုၤတကၤစုာ်စုာ်န့ၣ်အိၣ်လၢကညိဒီးကရူၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲာ်တဖၣ်အပူၤ, ဒီးဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဟ်အီၤ တၢ်သိၣ်လီၤတၢ်မၤတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အကျိၤကျဲၤလၢအမ့ၢ်ဝဲတၢ်အကိၣ်အစီတဖၣ်ဒီး တၢ်လၢကဘၣ်ပၤဆုၤ မၤဝဲတၢ်ဆီလီၤဟ်လီၤ တၢ်ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးတၢ်လၢအလီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးလုၤတုၤလုၤတီၤဝဲတဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလၢအိးကထိဘၣ်၂၀၁၄န့ၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်မၤဝဲတၢ်ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးတၢ်အတၢ်မၤလၢခံန့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤ ဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤအတၢ်ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးတၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ လွဲၢ်ကိၢ်, ဖၣ်အၣ်ဒီး ဘိကိးဝဲလၢလၢအိးကထိဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးတၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ယာ်အကလုာ်, ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤ ဒီးကွဲးကျိာ်ထံက့ၤအီၤ ဒီးဆုၤဆူပုၤလီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အခိၣ်န့ၣ်အအိၣ် လၢကဝဲာ်ထံနီၤဖးဒီး ကွဲးကွဲးဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤအီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ်ပနီၣ်ယာ်တၢ်အဆူၣ်အဆၢ

တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ထၢဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်ယာ်အီၤအကါဒိၣ်တခါ ဒီးဒုးကဲထီၣ်တၢ်မၤဘၣ်ဒိ ဘၣ်ထံးပုၤလၢအန့ၣ်လီၤပၣ်ယုာ်မၤသကိးတၢ်ဖိအါဂၤလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်အလီၤသ့ဝဲဒီး ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ် သံဒီးတၢ်ဒီး အီၤသ့ဝဲလၢတၢ်လီၤယုထံၣ်ညါတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ကိအဝဲအံၤန့ၣ်အါတက့ၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢကရူၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲာ် အပူၤဝဲ လၢပုၤထၢဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဖိတဖၣ်ယုထံၣ်န့ၣ်ဝဲပုၤဒီးထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးပုၤလၢအန့ၣ်လီၤပၣ်ယုာ်မၤ သကိးတၢ်တဖၣ်သ့ဝဲသၢဂၤနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်ပနီၣ်ယာ်တၢ်အဆူၣ်အဆၢညါမ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ် မၤအီၤလၢတဖိးသဲးလၢကညိကိၣ်စဲာ်ဒီးကရူၣ်န့ၣ်ကိၣ်စဲာ်ခဲဘၣ်လၢအပူၤဒီးတၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်တြီယာ်ဝဲတၢ်ဒုးပၣ်ယုာ် ကိၣ်ပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.^၉ တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ် ညါတၢ်အံၤန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်ပညိၣ်ယီၤ ဝဲထဲလၢတၢ်န့ၣ်ပၤကိၣ်ဖိအတၢ်လဲၤခီဖျိတဖၣ်သန့က့, တၢ်အံၤကမ့ၢ်တၢ်လံာ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်လၢအ ကဲဘျူးဝဲလၢ တၢ်ကတၢ်ပိၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်ဒီးကိၣ်ပဒိၣ်ဒီးအပူၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အကိၣ်သရၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျဲသန့လၢခါခါအံၤ

ကိၣ်ပယီၤပဒိၣ်တဘိးဘၣ်ရၤလီၤကျဲသန့လၢကမျၢၢ်အမဲာ်ညါလၢအဘၣ်ဃးဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိတဖၣ်ကက့ၤန့ၣ် လီၤပၣ်ဖှိၣ်ယုာ်အသးလၢကိၣ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်အပူၤဝဲလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲအခါဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤထဲ တမံၤစီၤလၢပတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဝဲပထၢဖှိၣ်တၢ်လၢတၢ်ကတိၤသကိးတၢ်တဖၣ်အပူၤလၢSave the Children International (SCI)န့ၣ်လီၤပၣ်ယုာ်ဝဲလၢအပူၤတဖၣ်ယုာ်ဒီးကိၣ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤလၢအပၣ် ယုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ကမျၢၢ်သဘျူကရၢတဖၣ်Aကမျၢၢ်သဘျူကရၢတဖၣ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမျၢၢ်ကရၢတဖၣ်ဟူးဂဲၤလၢ ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒီးကိၣ်ခိတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢကိၣ်ကိၣ်တၢ်တၢ်အပူၤ,ဒီးပုၤကိၣ်ဖိလၢအိၣ်ဒီးအတၢ်လဲၤခီဖျိတဖၣ်ပ ထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံဒီးအီၤတၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ထၢဖှိၣ်အီၤတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်, အိၣ်ဖျါဝဲလၢအဝဲအံၤကိၣ်ပယီၤအကျဲသန့န့ၣ်လိာ်ဘၣ်ဝဲ လၢပုၤ ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်ကဘၣ်ဆုၣ်နီၤလၢတၢ်မၤကွၢ်တၢ်အတၢ်ဒီးဝဲးအပူၤတချူးလၢတၢ်တူၢ်လိာ်အဝဲ သ့ၣ်လၢကိၣ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်^၉ န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်ပယီၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ကိတိာ်ဝဲကျိၤအခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်တဲဝဲလၢတၢ်မၤ ကွၢ်တၢ်အတၢ်ဒီးဝဲးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကိၣ်ပဒိၣ်အကိၣ်တဖၣ်အကျိၤအကျဲလၢအကါဒိၣ်ကတၢ်တခါဒီးတၢ်မၤကွၢ်

^၉ တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်လၢလီၤကဝီၤတဖၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လိာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်မၤအကျိၤကျဲၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အဆၢကတီၢ်လၢအထီဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကမၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်ယုထၢအကျဲတခါခီဖျိလၢတၢ်ဟ်ပနီၣ်ယာ်တၢ်မၤတၢ်အဆၢကတီၢ်လၢတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အီၤအဂီၢ်. ^၉ တၢ်အိၣ်ဖှိၣ်အတၢ်ကွဲးနီၣ်တဖၣ်လၢအဖဲလၢတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးဘၣ်ဃးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢပုၤခီကိၢ်ဖိအဂီၢ်,ကလုာ်န့ၣ်လၢအဆဲးတဖၣ် အဂီၢ်ဒီးပုၤဖိသ့ၣ်လၢအထံကိတၢ်အိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.လၢနီၣ်ဝုဘၣ်၁၇သီ-၁၆သီ,၂၀၁၄န့ၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအီၤဝဲဝဲဒရူၣ်န့ၣ်ဟံၣ်ဒဲးလၢဝုာ်ဘိကိးအပူၤ.

တၢ်အတၢ်ဒီးစးတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢပယီၤကျိၣ်, အဲဒီးကလံးကျိၣ်ဒီးတၢ်ဒီးတဖၣ်အဂီၢ်. အဒိပုၤကွီုဖိတၢ်မ့ၢ်ဖျိဝဲၣ်တၢ် (တၢ်ဖုၣ်ကွီု)လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ, ဒီးမၤလိတၢ်လၢကီၢ်ဆၢခံန့ၣ်ဒီးဖျိဝဲၣ်တၢ်ဝံၤက့ၤကဒါက့ၤဆူ ကီၢ်ပယီၤန့ၣ်ကဘၣ် ဆၢန့ၣ်ဒီးစးဝဲဒၣ်တၢ်အတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ. ပဒိၣ်အပူၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ် ယၢၤထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢလံာ်လံာ်တၢ်အုၣ် သးအတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယၢၤတဖၣ် တၢ်လိာ်ဘၣ်စ့ၢ်ကိးအီၤ ဘၣ်ဆၢတဖၣ်ဖျိဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢတၢ်လိာ်ဘၣ်လံာ်လံာ် တၢ်အုၣ်သးအတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယၢၤမနုၤတဖၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ်, ပုၤကွီုဖိလၢအိၣ်ဖျါလၢကီၢ်ကွီုတဲၣ်အပူၤ လၢတအိၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအတၢ်ဂီၤခိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် အတၢ်အိၣ်သးတဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်ဒီးတ ဘၣ်တၢ် ပာ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢအဖိးသဲးစးလၢမ့ၢ်ပုၤကွီုဖိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လိာ်လၢကဘၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ဂီၤခိၣ်ဒ်သိးလၢက ထီၣ်ဘၣ်ကွီုအဂီၢ်မ့ၢ်တလိာ်ဘၣ်တၢ်ဂီၤခိၣ်လၢကထီၣ်ဘၣ်ကွီုအဂီၢ်ဘၣ်ခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်အီၤတဖၣ်

ခိဖျါလၢတၢ်မၤန့ၣ်တၢ်အဒိဆံးစ့ၢ်ဝဲအယီၤ, မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤနီၤမၤယၢၤတၢ်အစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်အီၤ တ ဖၣ်ကဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အီၤဒီးကတိၤသကိးအီၤဝဲအံၤ, တမ့ၢ်တၢ်လၢအပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲခါၣ်စးလၢအဖဲလၢပုၤကွီုဖိလၢ အိၣ်ဒီးအတၢ်လဲၤခိဖျါတဖၣ်ခဲလၢာ်အအိၣ်န့ၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်တမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်သးအဂီၢ်အကျိၤလၢအဖဲလၢပုၤ ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွီုဖိစ့ၤဂၤအအိၣ်လၢအမ့ၢ်ကွီုဖိတဖၣ်လၢအက့ၤကဒါဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤဒီးန့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူ ကီၢ်ပဒိၣ်အ ကွီုအတၢ်မၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, တၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤဆီလိာ်သးဒိၣ်မး ဒီးသန့ၤ ထီၣ်အသးလၢကီၢ်ဆၢAတၢ်လီၤတၢ်ကျဲးဒီးတၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထံဆိကမိၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်

တၢ်ထၢဖျိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဖဲလၢတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးလိာ်သးတၢ်ဒီးကွီုဖိ,မိၢ်ပာ်ဒီးပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ် သ့ၣ်မိၢ်ပာ်တဖၣ်လၢအပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲကျဲးအဘိဘိလၢတၢ်မၤအီၤလၢအဖိးသဲးစးဒီးတဖိးသဲးစးလၢတၢ်ကန့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူ ကီၢ်ပဒိၣ်အကွီုတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

နီဝါဖီအတၢ်ဂ့ၢ်

နီဝါဖီအိၣ်^{၁၁} ဘၣ်နီၣ်ဒီးအခဲအံၤန့ၣ်ထီၣ်ဝဲအတၢ်တဆံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလၢအဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဖျါကွၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်, နီဝါဖီဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိလဲၤအိၣ်ဝဲဆူဒဲးကဝီၤအပူၤဒီးအိၣ်ဝဲန့ၣ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလၢအဖျါထီၣ်တၢ်ထီၣ်လၢဒဲးကဝီၤအပူၤဝံၤန့ၣ်, နီဝါဖီသ့ၣ်ညါဝဲလၢကယုထၢဝဲလၢကထီၣ်ဝဲဆူဖျါစိမိၤန့ၣ်တသ့ဝဲဘၣ်မ့ၢ်လၢအကီၢ်တၢ်တၢ်ဂီၤခိၣ်(Thai ID) တအိၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ထီၣ်ကွၢ်လၢအဖျါထီၣ်ဝဲတဖျါန့ၣ်တမ့ၢ်ကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဟံၣ်နီၣ်အိၣ်အယိအဝဲဟံၣ်လီၤအသးလၢကက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဝဲလၢဝါဖီက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤန့ၣ်, အဘူးတၢ်တဖၣ်မၤစၢၤအိၣ်လၢကန့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤပူၤအတၢ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝါဖီအတၢ်ဟဲဝံၣ်ဝဲမ့ၢ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်အခါအိၣ်ဒီးကွၢ်ခိၣ်တၢ်လၢအတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်သးကညီလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိတဖၣ်အဖိခိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိစ့ၢ်ကိးအိၣ်ဝဲလၢဒဲးကဝီၤအကျါတဖျါအပူၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ခိဖျါလၢကွၢ်ခိၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအယိ, ဝါဖီဒီးအမ့ၢ်ဂံၢ်လဲၤဝဲဆူကီၢ်ဖဲအတၢ်ကွၢ်ဘၣ်ကွၢ်သ့ဝဲကျိၤဒီးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အစူး^{၁၂} လၢဝါဖီအဂီၢ်လၢကထီၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝါဖီဒူးနဲၣ်ဝဲအဖျါကွၢ်လံာ်အုၣ်သးဆူအကွၢ်ခိၣ်အအိၣ်လၢအမၤန့ၣ်ဘၣ်ဝဲလၢဒဲးကဝီၤအကွၢ်ဒီးကွၢ်ခိၣ်န့ၣ်တူၢ်လိာ်ဝဲအဖျါကွၢ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ဝါဖီအစူးလၢကဆူနီၤတၢ်ဒီးဝဲတလါတဘျီတပူၤယိယုၣ်ဒီးပုၤဖျါထီၣ်တၢ်ထီၣ်ကွၢ်လၢအဂ့ၢ်လၢအကွၢ်ဖိဝဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဝါဖီမ့ၢ်ဖျါသန့ၣ်ကွၢ်အတၢ်တဆံၣ်လၢဒဲးကဝီၤအကွၢ်သန့ၣ်ကွၢ်တၢ်ဟံၣ်လီၤအိၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝါဖီစံးဝဲလၢအသးအုၣ်ဒီးတအိၣ်ဒီးတအိၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤသးလၢတၢ်က့ၤပၣ်ဖျါလီၤက့ၤအိၣ်တတီၤ, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဝဲလၢအထံၣ်ဘၣ်အသကိးတနီၤလၢအိၣ်လၢဒဲးကဝီၤတဖၣ်အပူၤထီၣ်ဘၣ်ဝဲခိလုၣ်ကွၢ်ဒီးဖျါစိမိၤလဲၤန့ၣ်လီၤ.

ဝါဖီဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်လဲၤခိဖျါလၢအအိၣ်ဆိးဝဲလၢဒဲးကဝီၤပူၤလၢအဂ့ၢ်တကပၤန့ၣ်လီၤ. “ယမၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ဘၣ်ကွၢ်သ့ၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်သိၣ်လိယၢ်တဘျီမံၤဘၣ်သးဒီးတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဝဲ. ဝဲန့ၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအမ့ၢ်ဝဲဒီးယအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ခုၣ်ခုၣ်န့ၣ်.” အတၢ်လဲၤခိဖျါဘၣ်သးကွၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဂီၢ်ဘၣ်. အဝဲတဲဝဲ, “လၢတၢ်လီၢ်ဝဲအံၤန့ၣ်ပုၤတနီၤကွၢ်တလီၤပုၤဒီးတၢ်အိၣ်ဆိးဝဲအံၤန့ၣ်တၢ်အပူၤကလံၤဒိၣ်ဝဲ. ဒီးအဂၤတမံၤန့ၣ်တၢ်သိၣ်လိအကျိၤကျဲတဂ့ၢ်ဘၣ်. ယတဘၣ်သးဘၣ်. တမ့ၢ်လၢတၢ်မၤလိသ့ဝဲအကျဲဘၣ်. ပဘၣ်တၢ်ရူးတၢ်ထီၣ်တီ. လၢကွၢ်အဝဲန့ၣ်အပူၤပုၤလၢအဟဲလၢဒဲးကဝီၤပူၤန့ၣ်အိၣ်ထဲယၢ်တဂၤလီၤ.”

ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်, အတၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်အိၣ်သန့ၣ်ကွၢ်. ဝါဖီမ့ၢ်လၢဝဲတၢ်လၢအတၢ်အိၣ်မူခါဆူညါအဂီၢ်ဒီးဟံၣ်လီၤအသးလၢကမၤလိဝဲဘၣ်သးဒီးကသံၣ်ကသိလၢဖျါစိမိၤလၢကီၢ်တကွၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲအဲၣ်ဒီးကဲထီၣ်ကသံၣ်သရၣ်ဖးဒိၣ်တဂၤန့ၣ်လီၤ.

^{၁၁} မံၤဝဲလၢကီၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိတလဲအိၣ်သးလၢတၢ်ကဒိသးယၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤပုၤယုၣ်မၤသကိးတၢ်တဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်.

^{၁၂} ဝါဖီတသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်ဟ့ၣ်အစူးမနုၤအဝဲအံၤလၢတၢ်မနုၤအဂီၢ်. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်, ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါဝဲလၢတၢ်ဟ့ၣ်အစူးတဖၣ်အံၤလိၣ်ဝဲလၢကွၢ်လၢအအိၣ်ဒီးထီၣ်ဝဲကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်လၢဖၣ်အညါတဖၣ်

တၢ်န့ၣ်လီၤတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးစးန့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်လၢပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၤတဖၣ်အကျါ၊ လၢအဆိကမိၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပဒိၣ်အကျိၣ်ကြးတူၢ်လိာ်ဝဲလံာ်အုၣ်သးတဖၣ်ဒီးတၢ်ဖျိၣ်အလံာ်အုၣ်သးတဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအီၤလၢဒဲကဝီၤအကမံးတံာ်တဖၣ်ဒီးတကြးလၢတၢ်ကဘၣ်န့ၣ်လီၤတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးစးအဂီၢ် လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်, ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၤအကျါတဂၤကွဲးနီၣ်လီၤဝဲလၢ, “မ့ၢ်လၢတၢ်အကျါအကျဲဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်တဖၣ်လီၤဆိလိာ်သးအယီ, ပတသ့ၣ်ညါနီၢ်နီၢ်လၢမ့ၢ်ပှၤကွၢ်ဖိတဖၣ်(လၢဒဲကဝီၤ)န့ၣ်န့ၢ်ပၢ်တၢ်ဒီးစးခါန့ၣ်လီၤ.” တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အဝဲအံၤဘၣ်တၢ်စံးဝံးစံးက့ၤအီၤလၢ ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပှၤအဂၤတဂၤလၢအသ့ၣ်ညါပှၤကွၢ်ဖိဝံၤလၢဟဲက့ၤကဒါက့ၤဆူကရ့ၣ်နံၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးတဲဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်န့ၣ်လီၤဝဲတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ. ပှၤကွၢ်ဖိဝံၤအံၤဂုၢ်ကျဲးစးဖးလံာ်ဆူၣ်ဆူၣ်လၢကန့ၣ်လီၤတၢ်ဒီးစးဘၣ်ဆၣ် ထံၣ်ဝဲလၢလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အတၢ်မၤလိမိၢ်ပှၤအခိၣ်တိတဖၣ်လီၤဆိဝဲ ဒီးဆိကမိၣ်ဝဲလၢတမၤန့ၢ်ဘၣ်ဝဲအမးပတီၢ်အလၢအပွဲၤလၢကထီၣ်ဝဲအတီၤတဆံအယီက့ၤကဒါက့ၤဝဲဆူဒဲကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လံာ်အုၣ်သးအတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါမ့ၢ်ဝဲတၢ်သဘံၣ်ဘျုးဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီအတၢ်ဂ့ၢ်အဂၤတခါလၢပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ
 ကွီုဖိဒီးဟံၣ်ဖိယိဖိလၢအက့ၤကၤဒါက့ၤဝဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.လံာ်အုၣ်သးတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါလၢတၢ်န့ၢ်ပၢ်အိၤလၢအဖဲ
 အံၤန့ၣ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲလံာ်တၢ်ဂီၢ်ခိၣ် (Identification cards),ဖျိထီၣ်ကွီုအလံာ်အုၣ်သးဒီးလံာ်အုၣ်အသးတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအ
 ဂၤဂၤလၢအရ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဟံၣ်ဖိယိဖိမံၤသၣ်စရိအလံာ်ခိၣ်ဆၢၣ် (family registration form)န့ၣ်လီၤ.

လံာ်အုၣ်သးအတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအဂၤတခါလၢဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အိၤလၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ “တၢ်ဟးထီၣ်ကွီၣ်အလံာ်အုၣ်သး” န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ်တဲဝဲလၢ အဖီၣ်အဒိၣ်ကတၢၢ်တဂၤ န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကီၢ်ပဒိၣ်အတီၤထီၣ်တသ့ဘၣ်မ့ၢ်လၢအတအိၣ်ဒီးအကွီၣ်လၢဒဲကဝီၤအ “တၢ်ဟးထီၣ်ကွီၣ်အလံာ်အုၣ်သး” အယိန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်အဂၤတဖၣ်, ဒိမူလၢအတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အိၤလၢတၢ်ဖိလၢအံၤန့ၣ်, အိၣ်ဒီးအတၢ်လဲၤခိဖျိလၢအဒ်သီးလိာ်သးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤဒီးတဲဝဲလၢ “ကွီၣ်တနီၤန့ၣ်တတူၢ်လိာ်ပှၤဖိသၣ်တဖၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တအိၣ်ဒီး အတၢ်ဟးထီၣ်ကွီၣ်အလံာ်အုၣ်သးလၢကွီၣ်လၢအဟးထီၣ်ဝဲအပူၤကွံာ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.” လၢကရုၣ်န့ၣ်ကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်, ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပၢ်ခံၣ်မၤနီၣ်ဝဲလၢလံာ်တၢ်အုၣ်သးအတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါလၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဟံၣ်ဖိယိဖိမံၤသၣ်စရိအလံာ်ခိၣ်ဆၢၣ် (family registration form) န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ထၢဖှိၣ်အိၤလၢတၢ်လီၤဃုသ့ၣ်ညါတၢ်အံၤအပူၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘူးတၢ်လဲၤတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီး
တၢ်လီၤဆီလိာ်သးဖးဒိၣ်ဒီးသးန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢအကီၢ်စဉ်, ကီၢ်ဆၣ်ဒီးလၢအကိၢ်အပူၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပာ်တနီၤ

ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲၤ, ပှၤအဂၤတနီၤတလီၣ်လၢကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲၤ ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်သးတနီၤစ့ၢ်ကိးလၢမ့ၢ်ကိၣ်ဟ့ၣ်ဝဲမိၢ်ပၢ်တဖၣ်အစ့တနီၤမ့တမ့ၢ်မုၢ်လၢတၢ်ကဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲၤခါန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်ပၢ်အိၣ်ဝဲသၢဖျါလၢအဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖျါလၢကရၢၣ်န့ၣ်ကိၣ်စၢ်အပူၤဘၣ်ဟ့ၣ်စ့ပယီၤ ၅,၀၀၀ကွး(ကအိၣ်ဝဲလၢ5USDယၣ်ယၣ်) လၢတၢ်ဆဲးလီၤမံၤန့ၢ်အဖိကထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ခံန့ၣ် လၢအအိၣ်လၢကိၢ်ဆၣ်တဘျီယီၤအပူၤလၢကညီကိၣ်စၢ်အပူၤန့ၣ် ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဘၣ်ဟ့ၣ်စ့ပယီၤ ၁၀,၀၀၀ကွး (ကအိၣ်ဝဲ10USDယၣ်ယၣ်) လၢဖိတဂၤလၢတနီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအကျါတဂၤန့ၣ်တဲဝဲလၢအဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲၤ လၢအဖိကထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တန့ၢ်ဘၣ်အယီၤ, အဖိဘၣ်အိၣ်ဒီးဝဲလၢကတီၤဆိကိၣ်အပူၤလၢအနီၢ်နီၢ်တခါကဘၣ်ထီၣ်ဝဲဆူတီၤလၢအထီထီၣ်လၢတီၤဖျါကိၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤကိၣ်သရၣ်တဖၣ်လၢဟ့ၣ်သး, ဒီးမိၢ်ပၢ်လၢ အအိၣ်လၢကရၢၣ်န့ၣ်ကိၣ်စၢ်အပူၤတဂၤ ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤကိၣ်သရၣ်တဖၣ်အဘူးအလဲန့ၣ်လီၤ.

ဒီးမူအတၢ်ဂ့ၢ်

“ပအိၣ်လၢဒဲကဝီၤဟဲက့ၤလီၤဝဲလဲၤပူၤ၂၀၁၃န့ၣ်အပူၤ မ့ၢ်လၢယပၢ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တဂ့ၢ်ဘၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲလၢပဟဲက့ၤတုၤဝဲလၢအဖဲအံၤန့ၣ်, ဖိသၣ်တဖၣ်သးစုဒီးအိၣ်ဒီးထီၣ်ဝဲကိၣ်လၢအဖဲအံၤအယီၤပတက့ၤကဒါက့ၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢန့ၣ်ဒီးလဲၤထီၣ်ကိၣ်န့ၣ်, တဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါပၢ်ပနီၣ်အိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်လၢကိၢ်ကိၣ်တဲၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် မ့တမ့ၢ် ကိၢ်ပယီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ယဖိအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်ယဘၣ်ပၢ်အိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ဒီးမၤဒဲသီးလၢအဝဲသ့ၣ်ကထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်လၢအဖဲအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢယအိၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤအခါယတသ့ၣ်ညါကိၢ်ပယီၤအလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်,ဘၣ်ဆၣ်ဖဲလၢယဟဲက့ၤဖဲအံၤန့ၣ်ယသ့ၣ်ညါဘၣ်အိၣ်လၢအချ့န့ၣ်လီၤ.မ့မ့ၢ်လၢယဖိမုၢ်တဂၤအဂီၢ်န့ၣ်,ယဆဲးလီၤန့ၢ်အမံၤလၢကိၢ်ပဒိၣ်အကတီၤဆိကိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.ကိၣ်ခိၣ်တဲဝဲလၢတၢ်ခဲလၢာ်န့ၣ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဝဲန့ၣ်လီၤ.အဝဲတဲဝဲလၢအဖဲအံၤန့ၣ်အတူၢ်လိာ်ပှၤဖိသၣ်လၢအဟဲက့ၤလၢကိၢ်ဆၢတဖၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ယဘၣ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢကိၣ်တဖျါဘၣ်တဖျါ(လၢယဖိခါတဖၣ်အဂီၢ်)န့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဝဲ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တအိၣ်ဒီးတူၢ်လိာ်ဖိသၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.ထဲန့ၣ်တဘျီယထံၣ်လိာ်သးဒီးကိၣ်သရၣ်တဂၤလၢ(ကိၣ်လၢအမ့ၢ်ပှၤသးပှၤကိၣ်)ဒီးအဝဲမၤစၢၤယၤလၢတၢ်ကိးမံၤယုာ်ဒီးယဖိခါတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၢ် အခါ,တၢ်တူၢ်လိာ်ဖိသၣ်အိၣ်လၢကိၢ်ဆၢတဖၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢအဖိးသဲစးဘၣ် ဒီးကိၣ်တအိၣ်နီၣ်တဖျါလၢကတူၢ်လိာ်ဖိသၣ်လၢကိၢ်ဆၢတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်, လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ယဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲကိၣ်သရၣ်လၢ စ့ပယီၤ၆၀၀,၀၀၀ကွး လၢယဖိခါတဂၤအဂီၢ် (ကထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်လၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကိၣ်)န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်သရၣ်မၤစၢၤတၢ်ခဲလၢာ်ခဲဆုအယီၤ ယဖိခါထီၣ်ဘၣ်အတီၤတဆဲသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ယဖိခါအဂၤတဂၤအဖဲအံၤထီၣ်ဝဲန့ၣ်တီၤ...ကိၣ်ယုာ်အတၢ်ဟးထီၣ်ကိၣ်အလံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ယဘၣ်တဲကျဲၤတၢ်တဖဲတမ့ၢ်လၢကမၤန့ၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယမၤန့ၢ်ကိၣ်တဖျါအလံာ်အုၣ်သးလၢအမ့ၢ်ကိၣ်လၢမြိၣ်ဝံဒံၣ်(ရၤမတံ)-လၢတၢ်မၤတၢ်နီၢ်ပၢ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်, ကိၣ်ခိၣ်ထံၣ်လိာ်သးဒီးယၤဒီးတဲဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဖျိလၢကိၢ်ဆၢဒီးကတီၤသကိးဘၣ်သးတၢ်တူၢ်လိာ်ဖိသၣ်လၢအဟဲက့ၤလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ်

တၢ်ပတီၢ်အဝဲအံၤန့ၣ် ပၣ်ဖျါဝဲပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကိဖိတနီၤအဝဲအံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီး အတၢ်ထီၣ်ကိဒီးအတၢ်မၤလိလံာ်လၢအတၢ်တၢ်တဖၣ်လၢအထီၣ်ဝဲကိပဒိၣ်အကိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်စူးကါကျိၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်, လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိအကျါအကျဲလၢအလီၤဆီလိာ်သးတဖၣ်ခဲလၢဘၣ်တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်လၢကိဖိတဖၣ်, မိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဒီးပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပၢ်တဖၣ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဝဲလၢတၢ်ယုၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူးကါကျိၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်

ဒဲကဝီၤလၢအိၣ်လၢကိၢ်ကိၢ်တၢ်တၢ်ဒီးကိၢ်ပယီၤအကိၢ်ဆၢတဖၣ်အပူၤန့ၣ်, ကျိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်အီၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိအဂီၢ်န့ၣ်အါတက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်လၢအမ့ၢ်ကညိၣ်စီၤအကျိၣ်လၢဒဲကဝီၤ(၇)ဖျါလၢအပူၤ လၢအမ့ၢ်ဒဲကဝီၤလၢပုၤကညိၣ်အိၣ်အါဝဲတဖၣ်အပူၤ ဒီးညိၣ်န့ၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲလၢပုၤကိဖိတဖၣ်အံၤန့ၣ် အပယီၤကျိၣ်တဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ကိဖိလၢအိၣ်ဖျါလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, တမ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤကမၤကမၤဝဲလၢကျိၣ်လၢတၢ်စူးကါအီၤလၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ပၣ်ဖျါအီၤလၢအရူဒိၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတခါလၢ မိၢ်ပၢ်ဒီး ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်တဖၣ်ဘၣ်သိၣ်ဘၣ်ဘီဝဲ ဒဲလၢတၢ်ဒူးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကွဲးအသးတၢ်ကတိၤလၢတၢ်ဖိလၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ကျိၣ်လၢယဖိသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်အီၤလၢဒဲကဝီၤအပူၤန့ၣ်တဘၣ်တၢ်သ့ၣ်အီၤလၢဝဲအံၤဘၣ်. တၢ်သ့ၣ်ပယီၤအကျိၣ်အယီၤမ့ၢ်တၢ်အကိၢ်လၢယဖိကန့ၢ်ပၢ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

“အဝဲတန့ၢ်ပၢ်ပယီၤကျိၣ်အါအါဘၣ်ဒီးတထီၣ်ဘၣ်ကိလၢအဝဲအံၤနီၣ်တဘျီဘၣ်အယီၤလၢကဘၣ်ထီၣ်န့ၣ်တီၤအဂီၢ်န့ၣ်, ယပၣ်က့ၤအီၤလၢယုၣ်တီၤအတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.ယဘၣ်ယိၣ်လၢအဝဲလူၤတၢ်မၤလိအခံတန့ၢ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

“တၢ်တၢ်တၢ်အခိၣ်ထံးကတၢ်တမံၤမ့ၢ်ဝဲကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. ယဆိကမိၣ်လၢ(ကိဖိတဖၣ်) ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ယုၣ်လၢလၢလူၤအပုၤမၤလိတၢ်ဖိလၢတတီၤယီၤဒီးအီၤတဖၣ်အခံကချူးဝဲန့ၣ်လီၤ. ယဆိကမိၣ်လၢကိတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်မၤလိအတီၤလီၤလီၤဆီဆီတဖၣ် လၢပုၤကိဖိလၢအပယီၤကျိၣ်တဂ့ၢ်ဝဲလၢအကွဲးဒီးဖးဝဲတဘၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, အစ့ၤကတၢ်သၢလၢမ့ၢ်တမ့ၢ်ယုၣ်လၢ,ဒီးယန့ၣ်သပုၤကတၢ်လၢအလူၤအသကိၢ်အခံကချူးဝဲန့ၣ်လီၤ.”

ဝဲလၢကျိၣ်လၢတၢ်စူးကါအီၤလၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢအကါဒိၣ်ဝဲနီၣ်နီၣ်ကိၢ်ကိၢ်ဒီးဘၣ်ဆၢၣ်ထဲဒၣ်တီၤဖုၣ်ကိအပုၤကိဖိခံၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ယုၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအပူၤန့ၣ်စံးဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ကိတၢ်ခဲအိၣ်လၢတန့ၢ်ပၢ်ဝဲအသရၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးပုၤကိဖိတဖၣ်န့ၣ်စ့ၤဝဲဒီးတပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲကျဲတဘိတဘိဂ့ၢ်လၢကျိၣ်လၢတၢ်စူးကါအီၤလၢတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်တမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢခါဆူညါပုၤကိဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲတဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်

တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲဒီးလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအလီၤဆီလိာ်သးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်တၢ်တၢ်တခါ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢတီၤခၢၣ်သးဒီးတီၤထီၣ်အပုၤကိဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကိဖိလၢတီၤထီၣ်ကိတဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအီၤ တၢ်လၢတၢ်လီၤယုၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအပူၤန့ၣ်ပၣ်ဖျါဝဲလၢအဝဲသ့ၣ် အလံာ်မိၢ်ပၢ်လၢဘၣ်မၤလိတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်စ့ၤသန့ၣ်က့ၤအတၢ်ကိတၢ်ခဲအိၣ်ဝဲဒီးလံာ်စ့ၣ်, လံာ်တၢ်ဒူး ဒီးလံာ်ပယီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီဒၣ်တၢ်လံာ်ပယီၤမ့ၢ်လံာ်တဘျီလၢအဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်အီၤလၢအမ့ၢ်တၢ်အကိၢ်ဒိၣ်ကတၢ်လၢပုၤကိဖိဒီးမိၢ်ပၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

“လံာ်မိာ်ပုၤလၢယတဘၣ်သးကတၢၢ်တဘၣ်မ့ၢ်လံာ်ပယီၤယမၤတဘၣ်ဘၣ်.အကီၣ်ဒိၣ်မးဒီးယမၤတမ့ၢ်ဘၣ်.”

“ယတဘၣ်သးမၤလိလံာ်ပယီၤဘၣ်.အတၢ်ကတိၤအကျိၣ်အတၢ်ကွဲးတဖၣ်ကီၣ်ဒိၣ်မး,ယတန့ၢ်ပၢၢ်အိၤဘၣ်ဒီးယတဘၣ်သးအိၤဘၣ်.”

“တၢ်တဆံပယီၤမ့ၢ်တၢ်လၢအကီၣ်လၢယဂီၢ်တစး. ယတမၤလိပယီၤကျိၣ်ဖဲလၢ(ယကွီၤလၢဒဲကဝီၤအပူၤ) ဒီးယဟးထီၣ်ဖဲအံၤလၢယအိၣ်တၢ်ဖျၢၣ်ကွီၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံအယိ ယပယီၤကျိၣ်န့ၣ်ယမၤအိၤသ့လၢအပတီၢ်အဝဲန့ၣ်. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢယတမၤဘၣ်လၢပယီၤကျိၣ်(လၢဒဲကဝီၤအပူၤ)ဘၣ်အယိ,အခဲအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအပတီၢ်ထီၣ်လၢယဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

“အဝဲသ့ၣ်တန့ၢ်ပၢၢ်ပယီၤအါအါဘၣ်.အဝဲသ့ၣ်န့ၢ်ပၢၢ်ဂ့ၤလၢကညီဒီးအဲကလံးန့ၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ်တလိၣ်လၢကမၤလိပယီၤလၢဖဲန့ၣ်ဘၣ်,အယိအဝဲသ့ၣ်တန့ၢ်ပၢၢ်ပယီၤအါအါဘၣ်.ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်ဒီးစးတန့ၢ်အံၤ,ယဖိၣ်ဖျိဝဲလံာ်ကိးဘၣ်ထဲဒၣ်ပယီၤတဘၣ်...အဝဲသ့ၣ်ကွဲးကျိၣ်ပုၤလၢပယီၤအကျိၣ်တဖၣ်တဘၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်.အဝဲသ့ၣ်မၤလိဝဲတမ့ၢ်ဘၣ်.ဒီးတသးစဲဝဲစ့ၢ်ကိးဘၣ်.”

တၢ်အံၤလီၤသးစဲဝဲလၢတၢ်ကဘၣ်မၤနီၣ်ယၢ်ဝဲလၢပယီၤကျိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သူအိၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်န့ၣ်တဖုးကဲထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢပုၤကွီၣ်ဖိအါဂၤတဖၣ်အဂီၢ် လၢတၢ်မၤလိယုသ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအပူၤန့ၣ်ဘၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ်လၢတၢ်မၤလိဝဲလံာ်ပယီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, တၢ်တၢ်ပီၣ်ကတိၤသကိးဘၣ်သးကျိၣ်တမ့ၢ်တၢ်ထဲတမံၤဇိၤလၢတၢ်ဟံးပနီၣ်ယၢ်လၢအမ့ၢ်ကျိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၣ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိတၢ်အဂီၢ်, ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်ဆိကမိၣ်ဟံးအိၤလၢအမ့ၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ်လၢပုၤကွီၣ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်အိၤ, လီၤဆိဒၣ်တၢ်လၢတၢ်အထီတဖၣ်အပူၤ, လၢအမ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်လၢအိၤဒီးလိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ကမၤလိကျိၣ်ဒ်အနီၢ်ကစၢ်အကျိၣ်အသိးဖဲလၢအဝဲသ့ၣ်တမၤန့ၢ်ဘၣ်ဝဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးဂ့ၤဂ့ၤလၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲအခါ, ဒ်သိးလၢအမၤဝဲကသုတုၤလၢအတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စီၤဖံထၢၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်

စီၤဖံထၢၣ်အသးအိၣ် ၁၈နံၣ်ဒီးဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤ, လၢအမ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢအအိၣ်တၢ်လံဝဲလၢအတၢ်အိၣ်မူဒီတစီၤအပူၤဖဲလၢ၂၀၁၃နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. စီၤဖံထၢၣ်န့ၣ်အခဲအံၤထီၣ်ဝဲကွီၤလၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကွီၤလၢကညီကီၢ်ဖဲအပူၤမ့ၢ်လၢကီၢ်ပဒိၣ်အကွီၤတတူၢ်လိာ်အဖျိၣ်တၢ်အလံာ်အုၣ်သးဘၣ်ဒီးအဝဲအဲဒီးထီၣ်ဝဲအတၢ်တဆံနီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကွီၤလၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကွီၤမ့ၢ်ထဲကျဲတဘိဇိၤလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တန့ၢ်အံၤန့ၣ်, ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ, စီၤဖံထၢၣ်အိၣ်ကဒီးအတၢ်တဆံဒီးမၤလိဝဲတၢ်လၢကန့ၣ်လီၤဖျၢၣ်ဖိမိၤအတၢ်ဒီးစးအဂီၢ်ကဒီးမ့ၢ်လၢအလီၤတၢ်ဝဲလၢအဟိတန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖံထၢၣ်အမိၢ်(ဒီမူ)န့ၣ်လၢအဖိမၤလိတၢ်ကန့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၤလၢကွီၤဘၣ်ဆၣ် အဝဲလီၤတၢ်မဟိတန့ၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဆိတလဲအသးမ့ၢ်လၢတၢ်အိၣ်လၢဒဲကဝီၤလဲၤဆူကီၢ်ပယီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲတဝဲလၢဖံထၢၣ်န့ၣ် ဟးအါတလၢတစးမ့ၢ်လၢ “လၢဒဲကဝီၤအပူၤတခါတၢ်အိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ် - အိၣ်ထဲဒၣ်ကွီၤဒီးဟံၣ်, ဘၣ်ဆၣ်အဖဲအံၤန့ၣ်, ဖံထၢၣ်ဟးဆူအဂ့ၤဂၤသ့, သ့ၣ်စုသးစုဒီးအိၣ်ဒီးတံၤသကိးအါဂၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးအသးနံၣ်မ့ၢ်ဝဲအဆၢကတီၢ်ဖဲဟးဂ့ၤဂီၤမ့ၢ်ဝဲအယိဟးဝဲအါတလၢဒီးလီၤတၢ်တၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ.”

စီၤဖံထၢၣ်အတၢ်ဟဲဝဲဂ့ၤလၢအမိၢ်ဆူကဒီးအိၤဆူ ကွီၤလၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အကွီၤအသိတန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. အတဲဝဲလၢအအိၣ်ကွီၤမ့ၢ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်အဘၣ်မၤလိတၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်ဒီးအတညီနီၢ်ဒီးတၢ်အဝဲန့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်. အဝဲတသ့ၣ်ညါလၢအကဘၣ်မၤတၢ်မနုၤလၢအမ့ၢ်ဖျိထီၣ်ကွီၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံဘၣ်,ဘၣ်ဆၣ်အဝဲဂုၢ်ကျဲးစးဝဲလၢကဖျိဝဲတၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ.

ကတိပယီကျိအခါန့ၣ်လီၤ. ပှၤကွဲၣ်ဖိအကျါတကၣ်တကၣ်တၢ်ယိၣ်တၢ်လီၤဆိဝဲလၢတၢ်အဝဲအံၤ (အဝဲသ့ၣ်တဲလၢအဝဲသ့ၣ်သံကွၢ်အတံၤသကိးတဖၣ်, မိၢ်ပၢ်တဖၣ်မ့တမ့ၢ်ကွဲၣ်သရၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤစၢၤအိၤအဂီၢ်), တၢ်အဝဲအံၤမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲအတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တၢ်လၢအကွဲၣ်အပူၤ ယုၣ်ဒီးမၤအါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်စၢၤယၢ်လိာ်သးဒီးအတံၤသကိးလၢအ တီၤပူၤတဖၣ်ဒီးအကွဲၣ်သရၣ်တဖၣ်, အစ့ၤကတၢ်လၢတၢ်ကစးထီၣ်အခိၣ်ထံးန့ၣ်, တၢ်တကြးပၢ်အလုၢ်အပူၤစ့ၤကဲၣ်ဆိးဘၣ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ခွဲးလၢကလီၤမၤတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ်, ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပၢ်တဖၣ်မၤနီၣ်မၤယါဝဲလၢပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွဲၣ်ဖိလၢအမၤလိလိာ်ပယီၤလၢဒဲကဝီၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ်ကတိတၢ်လီၤဆိလိာ်သးဒီးကွဲၣ်ဖိလၢအဒိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢကိၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ကမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတခါ လၢတၢ်က့ၤပၢ်ဖှိၣ်သးတပူၤယီၤအဂီၢ် မ့ၢ်လၢ “ဟံၣ်” န့ၣ်ကွဲၣ်ဖိတဖၣ် ညီၣ်န့ၢ်ဒုးကဲထီၣ်တၢ်လီၤန့ၢ်ဘၣ်ဖၣ်လဲ လၢပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွဲၣ်ဖိတဖၣ်လၢအဖျါလီၤဆိဝဲလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၣ်တဘျုးဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢတၢ်ကမၤလီၤတံၢ်ဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဖၣ်အပုၤဂ့ၢ်ဝီအတၢ်ရူလိၣ်မုၢ်လိၣ်အတၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ လၢအဟံၣ်ဖျါထီၣ်သးတပူၤဃီဒီး ကီၢ်ပယီၤထံကီၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျိၤကျဲပတီၢ်န့ၣ်လၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်ဝဲကသုၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၣ်တဖၣ်အကျိၤအပူၤလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကိၣ်ဖိတဖၣ် တအိၣ်ဒီးသးအတၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်ဒီးသီးသီးဒီး ပုၤလၢအိၣ်ဒီးထံကီၢ်အမုၢ်ကီၢ်ပယီၤအပုၤကိၣ်ဖိတဖၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးဒီးထံကီၢ်ဒီးအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအဂ့ၢ်တဖၣ်အါအါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၣ်အကျိၤတဂၤမၤနီၣ်မၤဃါဝဲလၢတၢ်အဝဲအံၤ ကဒုးကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တဲလၢကိၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဖဲလၢအမုၢ်ဟဲက့ၤဝဲအခါ မ့ၢ်လၢတၢ်ကလီၤကမၤကမၣ်ဘၣ်ပုၤအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်လၢဘၣ်မနုၤအယိၤလၢ ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတသ့ၣ်ညါတၢ်နီၣ်တမံၤဘၣ်ဃးဒီးအဝဲသ့ၣ်အထံကီၢ်လၢအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအလီၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ပကဘဉ်ဟ့ဉ်တၢ်ကစီဉ်, ပမ့ၢ်တၢ်တမံၤဃီ. လိာ်လၢပကဘဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ဃုတၢ်ဖိးလၢကိဖိတဖဉ်အကျါ.”

ကိုဖိလှာအဘဉ်တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအီၤတၢ်လၢတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်တကတိၤယၤထီၣ်ဝဲမ့တမ့ၢ်တဝဲ ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ကိတၢ်ခဲနီတမံၤလၢအဘဉ်ထွဲဒီးပုၤတဝါအတၢ်ရၢလိာ်မၤသကိးတၢ် မ့တမ့ၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢအပၢ်ဖှိၣ်ယုၣ် သးတပူၤယီၤန့ၣ်ဘၣ်. ပုၤကိုဖိလှာတီၤဖုၣ်ကိုလွံၢ်ဂၤတဲာ်လၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ဖှိၣ်သးညီၣ်လၢအထီၣ်ကိုလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ, အိၣ်ဒီးတံၤသကိးတဖၣ်ဒီးအဲၣ်ဝဲအသရၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤခဲလၢာ်ဘဉ်ဆၣ်လၢပုၤကိုဖိအနီၢ်ဒိၣ်တဖၣ်အကျါတကၢ သ့ၣ်ဖှိၣ်သးညီၣ်ဒီးထံၣ်တၢ်လၢအဂ့ၤတကပၤဘဉ်ယးဒီးအကိုန့ၣ်လီၤ. ထဲဒၣ်ဝါဖိတကၢလၢအဝဲဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်လဲၤ ခိဖျါဘဉ်ယးဒီးအအိၣ်ကိုလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤအါတက့ၢ်လၢအတဂ့ၤတကပၤဒီးတၢ်အဝဲအံၤန့ၣ်ခိဖျါလၢအတၢ်ပၢ်ဖှိၣ် ထီၣ်ဝဲအတၢ်တူၢ်ဘဉ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကွၢ်တလီၤအီၤဒီးတၢ်တမ့ၢ်ဘဉ်အီၤလၢအသရၣ်သိၣ်လိတၢ်အကျါကျဲတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ

တၢ်အစၢၤလၢတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤတဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲကိုဖိတဖၣ်န့ၣ် လီၤဝဲလၢတၢ်အိၣ်သးအဒိၣ်အလဲၤသၢကလုာ်အပူၤလၢအမ့ၢ်ဝဲ,တၢ်မၤလိလံာ်လဲၤ,သးဂ့ၢ်ဝီဝီညါဒီးကျိၣ်စ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိလံာ်လဲၤ

ပုၤကိုဖိလှာအဒိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲအဒဲကဝီၤအပူၤ မ့တမ့ၢ် ထီၣ်ကိုဝဲတဘျုးန့ၣ်လၢပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲအဒဲ ကဝီၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ် မၤလိဘဉ်ဝဲလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအလီၤဆိဝဲ, လၢအလီၤဆိလိာ်သးဒီး လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အကိုတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ် ဒ်သိးလၢတၢ်ကဘဉ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအသီ, လၢအပၢ်ယုာ်ဒီးပယီၤအကျိၣ်လၢတီၤထီၣ်အပတီၢ်န့ၣ်, ကိုဖိတဖၣ်ကဘဉ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်စ့ၢ်ကိးဒီးကျိၣ်အသီလၢတၢ်စူး ကါအီၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လိအဂီၢ်ယုာ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်မၤလိအသီအကျါကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကိုဖိလှာ အဘဉ်တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအီၤတၢ်လၢတၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ် တမၤန့ၢ်ဘဉ်တၢ်တမံၤမံၤလၢ တၢ်ပညိၣ်အီၤ မ့တမ့ၢ် မၤန့ၢ်ဘဉ်တၢ်လီၤလီၤဆိဆိ လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်မၤလိလံာ်လဲၤတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ လၢက ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီးတၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်ဘၣ်. ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤတဖၣ် ဟ့ၣ်ကူၣ်ဝဲကျိၣ်ကျဲအက လုာ်ကလုာ်တဖၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤကိုဖိတဖၣ်အတၢ်မၤလိလံာ်လဲၤလၢကီၢ်ပဒိၣ်အကိုတဖၣ် ယုာ်ဒီးတချုးလၢ အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. အဒိ, တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်တခါလၢအဘဉ်တၢ်မၤအီၤလၢကရၣ် နံၣ်ဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ဒုးပၣ်ယုာ်ဝဲကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤတဖၣ်လၢဒဲကဝီၤအ လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်အပူၤတပူၤယီၤဒ်သိးလၢကမၤညီၣ်န့ၣ်ထီၣ်ပုၤကိုဖိတဖၣ်လၢတၢ်မၤလိအခိၣ်တီတနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ် ကူၣ်အဂၤတခါမ့ၢ်ဝဲလၢတၢ်ကဟ့ၣ်ဝဲပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲကိုဖိတဖၣ်လၢတၢ်မၤအါထီၣ်န့ၣ်အီၤတၢ်မၤလိပယီၤကျိၣ်အတီၤ တဖၣ်လၢကီၢ်ပဒိၣ်အကိုတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်သၢခါတခါမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့အကျါအကျဲခါန့ၣ် လဲလိာ်က့ၤအီၤဆူအကျါကျဲထဲတခါခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤအခိၣ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဝဲလၢ ပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲကိုဖိတဖၣ် တလိာ် လၢကဘဉ်မၤဘဉ်လိာ်က့ၤအသးဒီးတၢ်အကျါအကျဲအသီအံၤသတူၢ်ကလုာ်န့ၣ်ဘၣ်, ဘဉ်ဆၣ်ကသ့မၤညီၣ်န့ၣ်ထီၣ်အ သးကယိကယိန့ၣ်လီၤ.

သးဂ့ၢ်ဝီဝီညါ

ကဒီးတဘျီ, တၢ်အစၢၤလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်အီၤတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢအဝဲအံၤန့ၣ်တၢ်ပညိၣ်ဟ်ပနီၣ်ဝဲတၢ်အကျါအကျဲ လၢတၢ်ကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲကိုဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲတဖၣ်အတၢ်လိာ်ဘဉ် ဘဉ်ယးသးဂ့ၢ်ဝီဝီညါန့ၣ် တအိၣ်ဝဲဘၣ်. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ထဲလဲၣ်လၢတၢ်လိာ်ဘဉ်အီၤသပုၢ်ကတၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကလိာ်ဘဉ်အီၤလၢခါဆူ ညါအဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကီၢ်ဝဲလၢတၢ်ကဆၢၣ်တၢ်အီၤလၢတၢ်မၤတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အံၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ, ပုၤ ဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤတဖၣ် နာ်သပုၢ်ကတၢ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်အံၤတကလုာ် ကဘဉ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤ အီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်ကွဲးနီၣ်ယာ်ဝဲလၢအဝဲအံၤန့ၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကိုသရၣ်တဖၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်အကံၢ်အစီလၢကမၤ ဝဲတၢ်အံၤန့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီၣ်အိၣ်ထီၣ်တနီၤစ့ၢ်ကိးလၢကွၢ်ဖိလၢအိၣ်ထဲတဂၤစီၤတဖၣ် ကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်တၢ်လၢတအိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်. ပှၤကွၢ်ဖိအစ့ၤကတၢၢ်လွံၤဂၤပၣ်ယုၣ်လၢ တၢ်လီၤယုၣ်ညါတၢ်အံၤအပူၤလၢအအိၣ်ထဲတဂၤစီၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤအကျါတဂၤလၢအအိၣ်တပူၤယိၣ်ဒီးအဘူးအတၢ်န့ၣ်ဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢအအိၣ်ထဲတဂၤစီၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤကွၢ်ဖိတဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢကဘၣ်မၤဘၣ်လိာ်အသးဒီးတၢ်အိၣ်မူလၢကိၢ်ပယိၣ်အပူၤလၢတအိၣ်ယုၣ်ဒီးအမိၢ်ပၢ်ဒီးဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးအဝဲသ့ၣ်ကတူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢ “ဘၣ်အိၣ်ဝဲထဲတဂၤစီၤ” န့ၣ်လီၤ.

“ကွၢ်သရၣ်တဖၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စီၤတဲစီၤ,တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမၤသးလၢအပူၤကွၢ်တဖၣ်, အဝဲသ့ၣ်အဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိတဖၣ်,အတၢ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢတၢ်မၤဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်ထံးအိၣ်လၢနီၢ်ခိမ့တမ့ၢ်နီၢ်သး(ကွၢ်ဖိတဖၣ်)လၢအဘၣ်လဲၤခိဖျိဝဲ...အယိ,တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကံၢ်အစီၤအံၤအသးတဖၣ်န့ၣ်ကွၢ်သရၣ်ခဲလၢန့ၣ်မၤဝဲတသ့ဘၣ်.လၢတၢ်န့ၣ်အယိ,ပကဘၣ်ယုၣ်ထၢတၢ်စ့ၢ်ခါဒီးဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အါထီၣ်တၢ်သိၣ်လိအကလုာ်တနီၤလၢမၤဝဲကသ့မ့တမ့ၢ်ပၤဆၢၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဝဲကွၢ်ဖိတဖၣ်ကသ့ဝဲအဂီၢ်,မ့တမ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်ကမ့ၢ်တၢ်လၢအကိၢ်ဝဲခိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.”

ကျိၣ်စ့

တၢ်အစၢၤလၢတၢ်ယုၣ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်တဖၣ် လၢအဘၣ်ထွဲဒီးကွၢ်အတၢ်ဘူးတၢ်လဲတဖၣ်န့ၣ် လီၤဆိလိာ်သးလၢကိၢ်စဲၣ်, ကိၢ်ဆၢၣ်ဒီးကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိတၢ်ကိၢ်ခိၣ်မးလၢတၢ်ကဘၣ်တဲဝဲလၢတၢ်လိာ်ဘၣ်မ့တမ့ၢ် တလိာ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်လၢတၢ်ကဟ့ၣ်လီၤအိၣ်ဆူပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိဒီးဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢအက့ၤကဒါက့ၤဝဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၤလၢအပူၤကွၢ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢမိၢ်ပၢ်တန့ၣ်လၢကဟ့ၣ်စ့ ၁၀,၀၀၀ကွးလၢအဖိကွၢ်ပှၤအဂီၢ်လၢကထီၣ်ဝဲတီၤဖျိကွၢ်တန့ၢ်ဘၣ်အယိ အဖိဘၣ်အိၣ်ဒီးဝဲလၢကတီၤဆိကွၢ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်အဂၤတနီၤဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်တယုၣ်အိၣ်ကွၢ်အလဲမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်,မိၢ်ပၢ်ခဲန့ၣ်လၢအိၣ်လၢကိၢ်ဆၢၣ်တဘျီယိအပူၤဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢကွၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်စ့ ၁,၀၀၀ကွးလၢဖိတဂၤဘၣ်တဂၤစုၣ်စုၣ်ဖဲလၢအဆးလီၤမံၤလၢကွၢ်ဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအယိ, အိၣ်ဒီးဝဲလၢကွၢ်တနီၤဒီးကိၢ်ဆၢၣ်တနီၤအပူၤန့ၣ်, တၢ်မၤအသးနီၢ်နီၢ်ကိၢ်ကိၢ်(လၢအကဲထီၣ်သးသ့လၢကျဲၤန့ၣ်)အပတီၢ်န့ၣ် ကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢတမ့ၢ်အဖိးသဲးဘၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်ဆူပှၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢအက့ၤကဒါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤလဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ, လၢတၢ်လီၤအဂ့ၤအဂၤဒီးကွၢ်အဂ့ၤဂၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအံၤတဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်ဒီး တၢ်အဝဲအံၤဒုးန့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အစၢၤတဖၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲဖိသ့ၣ်တဂၤမၤန့ၢ်ဘၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲခဲန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤကွၢ်အဘူးအလဲတဖၣ်လံန့ၣ်, အါန့ၢ်အန့ၢ်, ကွၢ်ဖိတဖၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ဘူးတၢ်လဲလၢတဖိးသဲးတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်, တၢ်သိၣ်လိလီၤဆိအလဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကွၢ်ဖိတဂၤဟံၣ်ဖိယိၣ်ဖိလၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိလီၤဆိအလဲန့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ယုၣ်ဝဲဒီးလံာ်တဖၣ်ဒီးကွၢ်ဖိအတၢ်ကူၣ်တၢ်ကူၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲတဲဝဲလၢကွၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤဝဲတၢ်သ့ၣ်ဖဲသးညီအမူးတဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကဲထီၣ်သးအမူးအပူၤလၢကွၢ်တဖၣ်အဂီၢ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်, စီၢ်နီၤခိၣ်အသိ, နီၣ်ခွဲသိၣ်, ထံ မ့တမ့ၢ် တီၤပူၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲဒုးဝဲတၢ်အပူၤလၢအဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတဖၣ်ထီၣ်ဘးဝဲလၢစ့ၣ်၁၀,၀၀၀ကွးလၢတလၢအဂီၢ်လၢတမ့ၢ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲလၢအဖိးသဲးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကျၢၢ်တၢ်

တၢ်လဲၤခိဖျိလၢအလီၤဆီလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢ တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဲၤအံၤအပူၤန့ၣ် ဟံၣ်ဖျါဝဲလၢတၢ်န့ၣ်ကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကွၢ်အဂီၢ် ဘၣ်ယးတၢ်တူၢ်လိာ်တၢ်အကျိၤအကျဲလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိတ ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တအိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခိပညီၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးလၢ တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အကီၢ်လၢတၢ်ကယုသ့ၣ်ညါလီၤတၢ် လီၤဆဲးလၢမိၢ်ပၢ်ဒီးကွၢ်ဖိတဖၣ်ကဘၣ်မၤတၢ်မနုၤတဖၣ်ဒ်သိးလၢကမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်ဆူကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်တဖၣ် ဝဲလၢအက့ၤကဒါဝဲအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အစၢလၢတၢ်ယုထံၣ်န့ၢ်အီၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါဝဲလၢဟံၣ်ဖိယိဖိဒီး ကွၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ် ထီၣ်ဘၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်တဖၣ်ခိဖျိလၢကျဲလီၤဆီလိာ်သးအဘိဘိန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးလၢအဒီးန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢပတၢ်သံ ကွၢ်သံဒီးတၢ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်, အစ့ၤကတၢ်ကျဲလၢတၢ်မၤအီၤညီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲလၢ တၢ်ဘၣ်လဲၤခိဖျိတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီး ဝဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အဲၤအံၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဲၤအံၤကျဲသန့လၢတၢ်ဟ့ၣ်အစူးလၢတၢ်န့ၣ်လီၤမၤလိာ်ဘၣ်တၢ်န့ၣ် ဒီးသ န့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တၢ်ဆုၣ်နီၤတၢ်မၤကွၢ်အတၢ်ဒီးဝဲးအစၢတဖၣ်အဖီခိၣ် လၢတဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢလၢပုၤပုၤလီၤတၢ် လီၤဆဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကျဲသန့လီၤတၢ်လီၤဆဲးအခါၣ်စးအလီၢ်န့ၣ်, မိၢ်ပၢ်တနီၤစူးကါဝဲအနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲ သ့ၣ်ညါသ့ၣ်ခိးလိာ်သးတဖၣ်ဒီးထီၣ်ကျိၣ်ထီၣ်စ့ၤလၢကမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်လီၤလၢအဖီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်အုၣ်သးတၢ်ကွဲးနီၣ် ကွဲးယါအလံာ်လဲၣ်တဖၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တခါလၢမိၢ်ပၢ်တနီၤအဂီၢ်လၢတၢ်ယုအီၤလၢကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဟးထီၣ်ကွၢ်အ လံာ်အုၣ်သးဒီးဟံၣ်ဖိယိဖိမံၤသၣ်စရိအလံာ်ခိၣ်ဆၢၣ် (family registration form)တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ်, တၢ်ပတၢ် ထီၣ်တၢ်အလံာ်လၢအဖိးသဲးဒီးတဖိးသဲးဒီးအဘူးအလဲတဖၣ်လီၤဆီလိာ်သးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

- ကျဲသန့လၢတၢ်တူၢ်လိာ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိတဖၣ်ဆူကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်တဖၣ်အပူၤ,ယုၣ်ဒီးလံာ်လဲၣ်တၢ်အုၣ် သးလီၤတၢ်လီၤဆဲးမနုၤတဖၣ်လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ်,ဘၣ်တၢ်မၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးအီၤဒီးကီၢ်ပယီၤ ပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ (Myanmar MOE)န့ၣ်လီၤ.
- တုၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်မၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးအီၤလံာ်န့ၣ်,ကဘၣ်တၢ်ရၤလီၤအီၤဆူပုၤဘၣ်ကီၢ် ဘၣ်ခဲအမိၢ်ပၢ်,ဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးကွၢ်ဖိတဖၣ်ဝဲလၢကမၤစၢၤဒုးသ့ၣ်ညါအဲၤသ့ၣ်အတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဘၣ် ယးအတၢ်သးအိၣ်က့ၤကဒါဝဲန့ၣ်လီၤ.

တုၤမ့ၢ်ကွၢ်ဖိတဖၣ်မၤန့ၢ်ဘၣ်အလီၢ်အဂၢၢ်အကျၢၤလၢကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်လံာ်န့ၣ်, အဲၤသ့ၣ်အသးဒုးဒီးအလီၢ်တအိၣ်လၢက ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီးတၢ်တၢ်ကမၤအသးဆူညါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စူးကါကျိၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိာ်န့ၣ်လိာ်ဒီး လံာ် ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်လၢအလီၤဆီလိာ်သးန့ၣ်ကမၤတံာ်တံာ်ကွၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဖိထီၣ်သး တပူၤယီၤစ့ၢ်ကိးကဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်သ့ဝဲဒီးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပူၤကွၢ်ဖိတဖၣ် ကဘၣ်အိၣ်ကတဲာ်ကတီၤအ သးလၢကဘၣ်သ့တူၢ်လိာ်ဝဲဒီးတူၢ်လိာ်ခိၣ်ဆၢလိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ. ကွၢ်သရၣ်အိၣ်ဒီးအမူၤဒါလၢအရူၤဒိၣ်လၢ ကဘၣ်ဟံးမူၤဒါလၢတၢ်မၤအကျိၤကျဲအံၤအပူၤ ဒီးအဲၤအံၤတၢ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပဒိၣ်အကွၢ်သရၣ်တဖၣ် တအိၣ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကံၢ်အစီၤလၢကမၤဝဲလၢတၢ်ဟံၣ်ဖိသးတပူၤယီၤ (တၢ်မၤလိလံာ်လဲၣ်, တၢ်မၤလိကျိၣ်ပိညါဒီး ပုၤတဝါ အတၢ်ရူၤလိာ်မုာ်လိာ်သး)အံၤကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်ဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကွၢ်ဖိဝဲလၢကအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

- ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွီုဖိတဖၣ်,လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပုၤလၢအဟံၣ်လီၤသးလၢကဆၢနီၤလၢတၢ်ကနုၤလီၤဘၣ်ဖှိၣ်စိမိၤအတၢ်ဒီးစးဖးဒိၣ်န့ၣ်,ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘၣ်သးကီၢ်ပယီၤအလံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်(လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢအမ့ၢ်လံာ်ပယီၤ)တချုးလၢအဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤ.
- တၢ်ခၢၣ်သးဒီးတၢ်ထီၣ်အကွီုဖိတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကထီၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ပယီၤကျိၣ်အတၢ်မၤလိတဖၣ်.
- တၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်လူၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဆူညါအါထီၣ်ဒ်သိးလၢတၢ်ကဆၢတဲာ်ဝဲလၢပုၤကွီုဖိတဖၣ်ကမၤလိသကိးယုၣ်ကျိၣ်တခါယီၤလၢကွီုအပူၤဒ်လဲၣ်.
- တၢ်ကဘၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးဆူၣ်ဆူၣ်လၢသးတဖျၢၣ်ယီၤယုယုလၢကကတဲာ်ကတီၤကွီုဖိတဖၣ်လၢအိၣ်လၢကီၢ်ဆၢခံကပၤလၢာ်လၢအတၢ်န့ၣ်လီၤဟံၣ်ဖှိၣ်လိာ်သးတပူၤယီၤအဂီၢ်,လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢအဘၣ်သးဒီးတၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်န့ၣ်ပၢၢ်လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤအတၢ်လဲၤခိဖျိဒီးအတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်ခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤလီၤလိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢဒဲကဝီၤအကွီုအကွီုသရၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအကွီုအကွီုသရၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကဲဘျုးကဲဖှိၣ်သ့ဝဲ.တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်သးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်အကျိၤကျဲလၢခံခိပၤလၢာ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤလီၤအီၤလဲၤထီၣ်အါထီၣ်အီၤဆူၣ်ခိၣ်ထံးကမျၢၢ်ကရၢအပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အကျိၤလၢကီၢ်ဆၢခံကပၤလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်န့ၣ်, တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဝဲအံၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဝဲလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွီုဖိတဖၣ် ကလိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိလံာ်လံာ်လၢတၢ်ပညိၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်ယၢ်အီၤ, သးဂ့ၢ်ဝီၤညါဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတဖၣ်ဒ်သိးလၢကက့ၤကဒါက့ၤ,န့ၣ်လီၤဘၣ်ဝဲဒီးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပဒိၣ်အကွီုတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲအံၤန့ၣ်, တၢ်မၤအကျိၤကျဲတအိၣ်နီတမံၤလၢအလီၢ်အကျဲဒၣ်ဝဲအပူၤ လၢကဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢတၢ်ပညိၣ်အီၤတမံၤမံၤအဂီၢ်လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါဝဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

- တၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အါထီၣ်ဒ်သိးလၢတၢ်ကန့ၣ်ပၢၢ်တၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်နီၢ်နီၢ်ဘၣ်သးတၢ်လိၣ်ဘၣ်သးဂ့ၢ်ဝီၤညါအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွီုဖိက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အဂီၢ်.
- ကီၢ်ပယီၤအကွီုသရၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်ကံာ်စိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အတၢ်သိၣ်လိလၢကကတဲာ်ကတီၤအဝဲသ့ၣ်လၢကထုးစုန့ၣ်ကျဲပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကွီုဖိအတၢ်န့ၣ်လီၤဟံၣ်ဖှိၣ်ထီၣ်သးတပူၤယီၤအတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲယုၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကွီုဖိတဖၣ်,တနီၤန့ၣ်တမၤယုၣ်သကိးတၢ်,ထံၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိလံာ်လဲၤအတၢ်တၢ်တဖၣ်ဒီးAမ့တမ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်သးဂ့ၢ်ဝီၤညါအတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်တၢ်ဖဲးကျဲးထုးထီၣ်အီၤလၢ

Save the Childrenလၢကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်အပူၤ
14th Fl., Maneeya Center Building
518/5 Ploenchit Road
Lumpini, Pathumwan
Bangkok 10330
Thailand

တၢ်ကွဲးဒီးခွဲး© Save the Childrenအကရၢ၂၀၁၄နီၣ်

တၢ်ဖဲးကျဲးထုးထီၣ်ရၤလီၤလံာ်တဘျီအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢတြီယာ်တၢ်ကွဲးဆဲးအီၤ, ဘဉ်ဆဉ်တၢ်ကွဲးထုးထီၣ်အီၤလၢကျိၤကျဲၤတဘိဘိလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်အဘူးအလဲ မ့တမ့ၢ် ကဘဉ်ယုဆိအခွဲးတချုးလၢတၢ်မၤအီၤလၢတၢ်သိၣ်လိတၢ်အတၢ်ပညိၣ်တမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤအဂီၢ်, ဘဉ်ဆဉ်တမ့ၢ်လၢတၢ်ဆါအီၤအဂီၢ်ဘဉ်. တၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးကွဲးဒီးအီၤလၢတၢ်အိၣ်သးတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤအဖီခိၣ်န့ၣ်, အဆိကတၢ်န့ၣ်တၢ်ကဘဉ်ကွဲးယုထီၣ်လၢတၢ်ကမၤန့ၢ်ဘဉ်အီၤအခွဲး လၢပုၤလၢအဖဲးကျဲးထုးထီၣ်ရၤလီၤလံာ်အံၤအအိၣ်ဒီး တၢ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်အဘူးအလဲန့ၣ်လီၤ.